



## Suomenkin kansantalous taipuu

– kokonaistuotannon kasvu hidastuu tuntuvasti

Palkansaajien tutkimuslaitos (PT) ennustaa, että Suomen bruttokansantuote kasvaa tänä vuonna 3,6 prosenttia ja näin vain 0,2 prosenttiyksikköä vähemmän kuin edellisessä, 29.3.2011 julkaistussa ennusteessa.

Kansainvälisen suhdanteen heikentymisestä huolimatta talous kasvaa vielä tämän vuoden lopulla jonkin verran. Kasvu perustuu tällöin vientiyritysten kasvaneeseen tilauskantaan sekä suhteellisen voimakkaaseen kotimaiseen kysyntään. PT ennustaa Suomen BKT:n kasvavan ensi vuonna 2,1 prosenttia, mikä on yhden prosenttiyksikön viime kevään ennustelukua pienempi. Ennuste nojautuu näkemykseen, jonka mukaan kasvanut epävarmuus supistaa yritysten investointeja kehittyneissä ja myös kehittyvissä maissa. Tämä vaikuttaa negatiivisesti erityisesti sellaisiin maihin kuin Saksa, Suomi, Ruotsi ja Itävalta, joiden viennissä investointitavaratuotannolla ja investointeja valmistelevilla palveluilla on suuri paino.

Palkansaajien tutkimuslaitos/Ennusteryhmä

Matti Hovi

Seija Ilmakunnas

Mari Kangasniemi

Mauri Kotamäki

Markku Lehmus

Eero Lehto

Heikki Taimio

Ennuste on julkaistu 30.8.2011

Vaikka uuden rahoituskriisin riski on kasvanut merkittävästi, arvioimme, etteivät globaalit rahoitusmarkkinat romahda samalla tavalla kuin vuoden 2008 syksyllä. Avoimen rahoituskriisin välttäminen myös mahdollistaa sen, ettei BKT:n kasvu hidastu kehittyvissä maissa kovinkaan paljoa. Kehittyvien maiden kasvu sekä tilanteen jonkinasteinen rauhoittuminen kehittyneiden maiden pääomamarkkinoilla luovat edellytykset tuotannon elpymiselle vuoden 2012 loppupuoliskolla. Suomen kohdalla tähän päästään senkin vuoksi, ettei työmarkkinatilanne ehdi heiketä oleellisesti ja että finanssipolitiikassa lopulta vältyttiin rajuilta leikkauksilta. Vaikka tuotannon hidastuminen ensi vuonna rajoittaa julkisen talouden vahvistumista, se kuitenkin muuttuu alijäämäisestä lievästi ylijäämäiseksi.

Kansainvälisessä vertailussa Suomen julkinen talous näyttäyty entistä vahvempaan niin, ettei ole odotettavissa Suomen valtion pitkien lainojen korkopreemion nousua.

Sitä vaihtoehtoa, että nykyinen Euroopan velkakriisi kärjistyisi merkittävästi ja ulottuisi pankkeihin, ei voida sulkea pois kokonaan. Jos näin kävisi, kansantaloudet ainakin EU-maissa ja mitä ilmeisimmin myös Pohjois-Amerikassa vajoaisivat uudelleen taantumaan. Tämä tekisi myös entistä vaikeammaksi pitää Euroopan valuuttaunioni koossa.

### Euroopan kasvu hidastuu

EU-maiden ja euroalueen BKT kasvoi edellisvuodesta tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 2,5 prosenttia ja toisella neljänneksellä 1,7 prosenttia. Toisella neljänneksellä kasvu oli kuitenkin enää vain 0,2 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Euroopan velkakriisin aikaansaaman rauhattomuuden vuoksi tämän vuoden jälkipuoliskon kasvu on hitaahkoa. Tänä vuonna euroalueen ja EU-maiden BKT kasvaa 1,6 prosenttia. Ensimmäisen euroalue kasvaa vain 1,2 prosenttia. Kasvun lopahtaminen ensimmäisen vuoden alussa painaa lukua, vaikka talousnäkymät paranevatkin jonkin verran ja kasvu vahvistuu ensimmäisen vuoden lopulla.

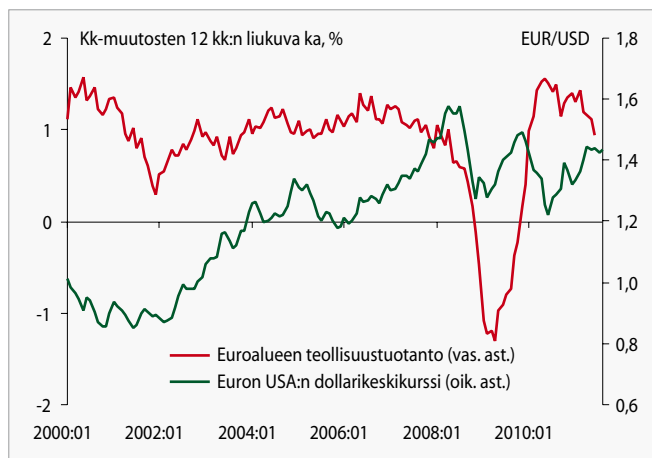
Hitainta kasvu on edelleen Välimeren alueella, mutta investoijien kasvaneen varovaisuuden vuoksi kasvu hidastuu keskimääräistä enemmän Saksassa ja Ruotsissa, millä on merkittävä vaikutus Suomen vientiin. Saksan kokonaistuotanto kasvaa vielä tänä vuonna 2,4 prosenttia, mutta kasvu hidastuu ensimmäisenä vuonna 1,5 prosenttiin. Vastaavasti Ruotsin kasvu hidastuu 4,6 prosentista 2,5 prosenttiin.

Suhteellisen heikko kotimainen kysyntä leimaa edelleen EU-alueen ja euroalueen kehitystä. Investointeja hillitsee levoton tilanne pääomamarkkinoilla ja yksityistä kulutusta finanssipolitiikan kiristyminen sekä talousnäkymien synkentyminen. Kiristyvän finanssipolitiikan myötä julkisen kysynnän kasvun jää ensimmäisenä vuonna vain 0,4 prosenttiin. Euroalueen keskimääräinen työttömyysaste ei enää alene ja on ensimmäisenä vuonna sama 10 prosenttia kuin tänä vuonna.

### Raaka-aineiden hinnat laskevat – korko pysyy matalana

Kasvun hidastuminen maailmanlaajuisesti alentaa raaka-aineiden hintoja maailmanmarkkinoilla. Kun öljyn hinta (Brent-laatu) on tänä vuonna keskimäärin 105 dollaria tynnyriltä, odotamme sen alenevan ensimmäisenä vuonna keskimäärin 100 dollariin. Kun myös muiden raaka-aineiden hintojen trendi on pikemminkin alas-

Kuvio 1. Euroalueen teollisuustuotanto ja euron dollarikurssi 2000:01–2011:08.\*



Lähde: EKP, Eurostat. \* Kuvio päivitetty 6.9.2011.

päin, eivät tuontihinnat enää ruoki inflaatiota euroalueella. Euroalueen kuluttajahintainflaation odotetaan hidastuvan tämän vuoden 2,4 prosentista 1,6 prosenttiin ensimmäisenä vuonna. Inflaation painuminen alle 2 prosenttiin antaa EKP:lle mahdollisuuden tukea talouskasvua kevyellä rahapolitiikalla. EKP laskeekin ohjaukorkoaan 0,25 prosenttiyksikköä ensimmäisenä vuonna. Odotus tästä sisältyy jo markkinakorkoihin. Muutokset lyhyiden korkojen tasossa näyttäisivät pysyvän ennusteajaksolla hyvin vähäisinä. Kolmen kuukauden euribor on tänä ja ensimmäisenä vuonna keskimäärin 1,4 prosentissa ja valtion 10 vuoden obligaatiokorko on tänä vuonna keskimäärin kolme prosenttia ja ensimmäisenä vuonna 2,6 prosenttia.

Euron vaihtokurssin suhteessa Yhdysvaltain dollariin oletetaan pysyvän suunnilleen nykytasolla. Molemmilla puolilla Atlanttia on velkaongelmia, mutta toisaalta niin Yhdysvaltoihin kuin Saksaankin tunnetaan rahoitusmarkkinoilla yhä luottamusta, joten näihin turvasatamiin hakeutuvat sijoitukset pyrkivät vahvistamaan niiden valuuttoja. Ne suuntautuvat myös muihin turvasatamiin kuten Sveitsin frangiin ja Japanin jeniin sekä kultaan. Kiina on revalvoinut valuuttaansa suhteessa dollariin tämän vuoden aikana noin neljä prosenttia. On odotettavissa, että vähintäänkin sama tahti jatkuu. Onhan Kiinalla ainakin tarve hillitä kiihtynyttä kotimaista inflaatiotaan.

### Yhdysvaltojen talousongelmat ovat vakavia vielä ensimmäisenä vuonna

Yhdysvaltain BKT:n vuoden sisäinen kasvuvauhti jäi tämän vuoden alkupuoliskolla alle yhteen prosenttiin. Alkuvuoden koko-

Taulukko 1. Kansainvälinen talous.

Kokonaistuotannon määrän kasvu (%)	2010	2011e	2012e
Yhdysvallat	3,0	1,4	1,3
Eur-17	1,8	1,6	1,2
Saksa	3,6	2,4	1,5
Ranska	1,5	1,6	1,3
Italia	1,3	0,9	0,8
EU27	1,9	1,7	1,3
Ruotsi	5,7	4,6	2,5
Iso-Britannia	1,4	1,0	1,0
Japani	4,0	-0,5	2,0
Venäjä	4,0	4,0	3,5
Kiina	10,3	9,0	8,5

Lähde: BEA, BOFIT, Eurostat, Palkansaajien tutkimuslaitos.

naistuotanto oli kuitenkin vielä vajaat 2 prosenttia viime vuotta suurempi. Vuoden 2010 kolmen prosentin kasvusta lähes puolet perustui edellisen taantumun aikana hujenneiden varastojen täydentämiseen, mutta tämä vaikutus on hiipunut. Muut kasvua hidastaneet tekijät ovat lamassa pysyneet asuntomarkkinat sekä supistuva julkinen kulutus ja investoinnit. Kotitalouksien suuri velkataakka jarruttaa myös yksityisen kulutuksen kasvua, eikä velka ole nykyisellä säästämisasteella sulamassa kovin nopeasti. Työttömyysaste on jo pitkään liikkunut 9 prosentin tuntumassa ja työllisyysaste 58 prosentissa – molemmat tasoilla, joita nähtiin viimeksi vakavassa taantumassa lähes 30 vuotta sitten. Toistaiseksi muiden yksityisten investointien kuin asuntoinvestointien ja ulkomaankaupan kehitys on tukenut heiveröistä kasvua.

Useat viimeaikaiset ennakoivat suhdanneindikaattorit ovat viitanneet Yhdysvaltain talouskasvun huomattavaan hidastumiseen. Kuluva ja ensi vuodenkin talouskasvu on jäämässä heikoksi, vain 1,3–1,4 prosenttiin. Tulevassa vuodenvaihteessa maa saattaa jopa vaipua taantumaa. Orastavan kasvun jonkinasteinen kiihtyminen ensi vuonna voisi nojautua yritysten parantuneeseen kannattavuuteen ja yksityisiin investointeihin. Tämä tukisi työllisyyttä ja rohkaisisi kotitalouksia kuluttamaan.

Yhdysvaltain keskuspankin (Fed) päätös jäädyttää ohjauksorkonsa lähes nollassa tasolla vuoteen 2013 asti tukee jatkossa sen kasvua. Jos kasvunäkymät vielä synkkenevät, Fed voi inflaatiopeloista huolimatta käynnistää lähiaikoina valtionlainojen osto-ohjelmansa kolmannen kierroksen. Tämä olisi omiaan painamaan pitkiä korkoja alaspäin, mutta toimenpiteen vaikutukset reaaliatalouteen jäisivät melko vaatimattomiksi.

Vaikka Yhdysvaltain liittovaltio voisi edelleen velkaantua hyvin alhaisella korolla, maan poliittisen tilanteen takia presidentti Obamalla on heikot mahdollisuudet saada kongressi hyväksymään finanssipoliittisia elvytystoimia. Näin ollen hänen ei

uskota saavan jatkettua työnantajamaksujen alennusta ja työttömyyskorvausten kestoajan pidennystä ensi vuoden puolelle, mikä yhdessä jo hyväksytyin säästöpakettin kanssa hidastaa talouskasvua runsaalla prosenttiyksiköllä.

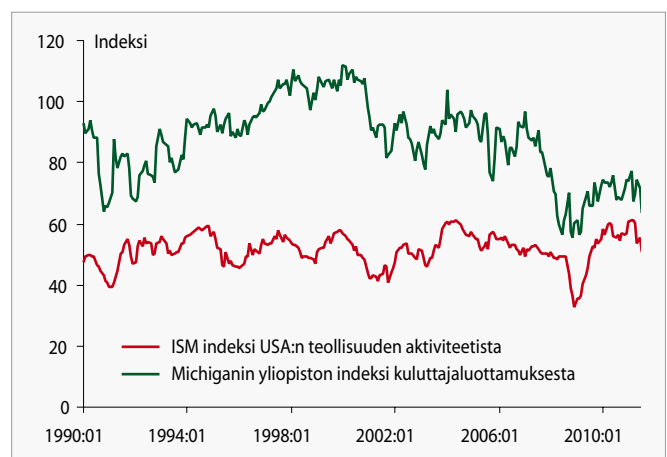
## Japani toipuu tsunamista

Japanin viime maaliskuun maanjäristyksen, tsunamin ja ydinvoimalaonnettomuuden seuraukset eräiden teollisuudenalojen globaaleille tuotantoketjuille näkyivät talouskasvun lievänä hidastumisena monissa maissa. Samalla kun nämä tuotantoketjut ovat kesän aikana olleet palautumassa normaaleiksi ja siten hetkellisesti tuottaneet joitakin positiivisempia talousuutisia, on kuitenkin käynyt yhä ilmeisemmäksi, että velkaantuneella Japanilla on suuria vaikeuksia rahoittaa maanjäristyksen tuhoamien alueiden jälleenrakentamista. Näillä näkymin Japanin jälleenrakennus, joka voi vaikuttaa myönteisesti suomalaisten sahojen ja puusepänteollisuuden vientimarkkinoihin, ajoittuu usealle vuodelle. Mitään suurta kysyntäpiikkiä ensi vuodelle ei ole odotettavissa.

## Kehittyvien maiden kasvu hidastuu vähän

Kehittyvien maiden painoarvo maailmantaloudessa kasvaa koko ajan. Kansainvälisen valuuttarahaston (ostovoimakorjattujen) laskelmien mukaan niistä suurimman eli Kiinan bruttokansantuote oli viime vuonna jo lähes 14 prosenttia koko maailmantaloudesta, samaa luokkaa kuin Yhdysvaltain yksityinen

Kuvio 2. USA:n talouden indikaattoreita 1990:01–2011:07.



Lähde: ISM, University of Michigan.

kulutus tai koko euroalueen kokonaistuotanto. Bruttokansantuotteella mitattuna Kiina ja Intia ovat yhteen laskien jo yhtä suuria kuin Yhdysvallat tai koko EU. Kun suurimpien kehittyvien maiden BRIC-ryhmään luetaan vielä Brasilia ja Venäjä, niiden osuus koko maailmantaloudesta nousee jo neljännekseen. Nämä maat aikaansaavat yli puolet koko maailmantalouden kasvusta. Toisaalta ne kaikki kamppailevat nyt korkeaa inflaatiota vastaan, mikä on omiaan hidastamaan niiden kasvua.

### Kiinan ja Intian kasvu jatkuu nopeana

Nopeasti kasvavan Kiinan kasvua horjuttavat talouden sisäiset epätasapainot. Inflaatiovauhti oli viimeisimmän tiedon mukaan 6,5 prosenttia. Korkeaan inflaatioon liittyy palkkojen tärkeitä huomattavasti nopeampi nousu. Viime aikoina tätä sisäistä revalvaatiota on pyritty hillitsemään kiristämällä rahapolitiikkaa ja antamalla maan valuutan vahvistua aiempaa hieman vauhdikkaammin. Tämä on omiaan supistamaan Kiinan viientiä, mutta koko globaalitalouden tasapainoa tämä kehityspiiri kuitenkin tukee. Palkkojen tuntuva nousu myötä yksityisen kulutuksen kasvu on voimistunut Kiinassa. Hallituksen tavoitteena on nostaa yksityisten kulutuksen BKT-osuutta peräti 10 prosenttiyksiköllä lähivuosina, mikä merkitsisi jyrkkää suunnanmuutosta maan viimeaikaiseen kasvustrategiaan, jossa investointiaste ehti nousta peräti 46 prosenttiin. Nimellispalkkojen noususta huolimatta Kiinan vienti on edelleen ollut hyvässä vauhdissa. Talouskasvu on kuitenkin hidastunut alkuvuodesta selvästi viime vuoden 10,3 prosentista, ja tämän trendin oletetaan jatkuvan niin, että kuluvana vuonna maan kokonaistuotanto kasvaa 9 prosenttia ja ensi vuonna 8,5 prosenttia.

Intian korkea, yli 9 prosentin inflaatio, on johtanut rahapolitiikan kiristämiseen, joten maan talouskasvu jää hieman aiemmin odotettua heikommaksi. Palkkojen ja yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu, mutta toisaalta teollisuustuotannon kasvu on viime aikoina kiihtynyt selvästi. Intian vienti onkin vähitellen monipuolistumassa teollisuustuotteisiin. Talouskasvu pysyy tänä ja ensi vuonna voimakkaana, 8 prosentin tasolla.

### Venäjän kasvu on jäämässä odotettua hitaammaksi

Venäjän talouskasvu on alkuvuonna ollut yllättävän hidasta. Vuoden toisella neljänneksellä se vajosi jo 3,4 prosenttiin. Taustalla oli viennin kasvun hyytyminen, kun samalla tuonnin kasvu kiihtyi yli 20 prosenttiin. Toisaalta vaikka kotitalouksien reaalitytulot ovat kärsineet korkeasta inflaatiosta, on yksityisen

kulutuksen kasvu jatkunut. Öljyn hinnan nousun tuomat lisätulot eivät ole entiseen tapaan kanavoituneet kotimaisen tuotannon kasvuun. Loppuvuodesta sen odotetaan elyvän jonkin verran. Koko vuonna päästään 4 prosentin kasvuun, mutta kansainvälisen talouden heikkeneminen hidastaa sitä jälleen hieman ensi vuonna.

Brasilian talouden eri mittarit ovat melko hyvällä mallilla, joskin sekini joutuu kamppailemaan inflaatiota vastaan. Pääomien tuonti on johtanut rahan tarjonnan vahvaan kasvuun ja valuutan vahvistumiseen. Vaihtotaseen alijäämä on kasvanut mutta melko maltillisesti. Julkinen ja ulkomainen velkaantuminen eivät ole huolestuttavilla tasoilla. Finanssipolitiikkaa on kiristetty niin, ettei se elvytä enää. Maan talouskasvu hidastuu 3,0–3,5 prosentin tasolle.

### Suomen viennin kasvu hidastuu merkittävästi ensi vuonna

Viime vuonna tavaroiden ja palvelusten vienti kasvoi lopulta 8,6 prosenttia, kun maaliskuisessa vuosienakossa viennin kasvu oli arvioitu vain 5,1 prosentiksi. Erityisesti palveluiden vientiä tarkistettiin roimasti ylöspäin. Tänä vuonna koko viennin volyyymi kasvaa runsaat 6 prosenttia ja tuonti tätä jonkin verran hitaammin. Tämän vuoden vientiä voimistaa uudelleen elyvä palveluiden vienti ja sitä taas hillitsee prosessiteollisuuden tavaraviennin markkinoiden heikentyminen loppuvuodesta. Hyvän tilauskantansa ansiota kone- ja laitteollisuuden vienti on vahvaa vielä ensi vuoden puolellakin. Tästä huolimatta vienti voi jopa supis-

Taulukko 2. Kysynnän ja tarjonnan tase.

Käyvin hinnoin	2010	2010	2011e	2012e
	Mrd. €	Määrän muutos (%)		
Bruttokansantuote	180,3	3,6	3,6	2,1
Tuonti	70,3	7,4	5,7	2,6
<b>Kokonaistarjonta</b>	<b>250,6</b>	<b>4,7</b>	<b>4,2</b>	<b>2,2</b>
Vienti	72,6	8,6	6,4	3,6
Kulutus	142,8	2,1	1,8	1,4
– yksityinen	98,5	2,7	2,2	1,8
– julkinen	44,3	0,6	0,8	0,5
Investoinnit	33,9	2,8	8,2	1,9
– yksityiset	29,3	3,9	8,5	2,2
– julkiset	4,6	-3,8	6,4	0,0
Varastojen muutos (ml. tilastollinen ero) <sup>1</sup>	1,3	1,2	0,2	0,2
<b>Kokonaiskäyntä</b>	<b>250,6</b>	<b>4,7</b>	<b>4,2</b>	<b>2,2</b>

<sup>1</sup> Määrän muutos on prosenttiyksikköä BKT:hen.  
Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

tua väliaikaisesti ensi vuoden alkukuukausina. Ensi vuoden aikana se kuitenkin piristyy niin, että se kasvaa lopulta 3,6 prosenttia. Tuonnin kasvu jää ensi vuonna viennin kasvua prosenttiyksikön hitaammaksi. Tuontihinnat nousevat vielä tänä vuonna vientihintoja nopeammin, mutta ensi vuonna vaihtosuhte vahvistuu pitkästä ajasta, kun maailmantalouden kasvun hidastuminen painaa öljyn ja muiden raaka-aineiden hintoja alaspäin.

### Liike-elämän palvelut tukevat talouskasvua tänä ja ensi vuonna

Eri toimialoista teollisuus kasvaa tänä vuonna runsaat 5 prosenttia ja ensi vuonna vajaat kolme prosenttia. Alkutuotannon ja kaivostoiminnan lisäksi liike-elämän palvelut kasvavat tänä vuonna BKT:ta selvästi nopeammin. Myös ensi vuonna liike-elämän palvelut, jotka suuntautuvat osittain vientiin, tukevat talouskasvua. Rakentamisen kasvu hidastuu ensi vuonna 3 prosenttiin tämän vuoden 6 prosentista. Kaupassa ja kuljetuksissa hidastuminen on tätä selvästi maltillisempaa. Sekä tänä että ensi vuonna peruspalvelut kasvavat hitaasti, 1,0–1,5 prosenttia, heijastaen julkisen talouden hidasta kasvua.

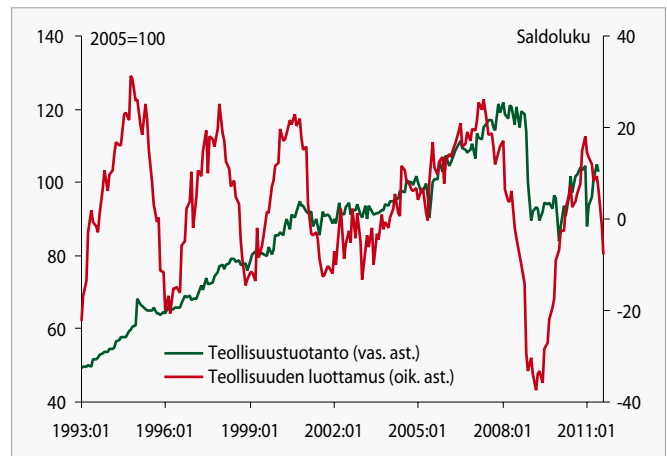
### Investoinnit kasvavat, mutta hidastuvaan tahtiin

Investointien kokonaismäärä kasvoi viime vuonna hieman verrattuna vuoden 2009 hyvin alhaiseen tasoon. Kuluvaan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä investointien kasvu jatkui voimakkaana. Hiipuva suhdanne tulee kuitenkin näkymään myös ensi vuoden investoinneissa.

Asuntorakentaminen lähti vuoden 2010 aikana jyrkkään nousuun; erityisesti vuoden toisesta neljänneksestä lähtien kasvu edellisvuoden tasoon verrattuna oli vahvaa. Ennustamme, että asuinrakentamisen kasvu hidastuu tänä vuonna, mutta koko vuoden kasvuvauhti on vielä 10 prosenttia. Ensi vuonna asuinrakentamisen taso säilyy ennallaan. Muu talonrakentaminen on lähtenyt rivakkaan nousuun hieman myöhemmin eli viime vuoden viimeisellä ja tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä. Ennustamme kasvuvauhdin olevan tänä vuonna kokonaisuudessaan 9 prosenttia. Muun talonrakentamisen nousuvauhtikin hidastuu jonkin verran heikompien talousnäkyvien myötä: ennustamme 3 prosentin kasvua ensi vuonna. Sitä vastoin maa- ja vesirakentamisessa muutokset ovat suhteellisen vähäisiä. Ensi vuonna nähdään kuitenkin lievää kasvua mm. väylähankkeiden ansiosta.

Kone- ja laiteinvestoinnit laskivat viime vuonna 6,9 prosenttia. Tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä ne nousivat

Kuvio 3. Teollisuuden luottamus ja teollisuustuotanto Suomessa 1993:01–2011:08.\*



Lähde: Eurostat. \* Kuvio päivitetty 6.9.2011.

6,5 prosenttia viime vuoden ensimmäiseen neljännekseen verrattuna. Myös uusien moottoriajoneuvojen rekisteröintien kehitys alkuvuoden aikana viittaa voimakkaaseen nousuun tänä vuonna. Ennustamme, että kone- ja laiteinvestoinnit kasvavat tänä vuonna 9,6 prosenttia. Hiipuvista talousnäkymistä huolimatta kone- ja laiteinvestoinnit jatkavat ensi vuonnakin kasvua, joskin selvästi hidastuvaan tahtiin. Ennustamme niille 3,6 prosentin kasvua vuonna 2012.

Kaiken kaikkiaan yksityisten investointien määrä kasvaa tänä vuonna 8,5 prosenttia ja ensi vuonna 2,2 prosenttia. Julkiset investoinnit kasvavat tänä vuonna 6,4 prosenttia lähinnä kuntien investointien ansiosta, mutta ensi vuonna ne säilyvät muuttumattomina.

### Työllisyyden kasvu hidastuu

Työllisyyden taantuma taittui viime vuoden aikana. Kuluvaan vuoden aikana työllisyys on lisääntynyt joka kuukausi lukuun ottamatta maaliskuuta, ja heinäkuussa työllisten määrän kasvu oli 1,1 prosenttia. Hidastuvasta talouskasvusta johtuen loppuvuonna ja ensi vuonna työllisyyden kasvu kuitenkin takkuaa. Ennustamme, että koko vuoden 2011 aikana työllisyys kasvaa keskimäärin 0,9 prosentin vauhtia. Vuonna 2012 kasvu jatkuu, mutta vielä hitaampana eli keskimäärin 0,5 prosentin suuruisena. Työpaikkojen määrällä mitattuna kasvu on tänä vuonna 22 000 työpaikkaa ja ensi vuonna 12 000 työpaikkaa.

Taantuman aikana tyypillisesti väestön työvoimaosuus laskee, koska vaille työtä jääneitä poistuu työvoimasta aktiivisen työn-

Taulukko 3. Ennusteen keskeisiä lukuja.

	2010	2011e	2012e
Työttömyysaste (%)	8,4	8,0	8,0
Työttömät (1 000)	224	214	215
Työlliset (1 000)	2 447	2 469	2 481
Työllisyysaste (%)	67,8	68,5	69,0
Inflaatio, kuluttajahintaindeksi (%)	1,2	3,3	2,6
Ansiotaso, ansiotasoindeksi (%)	2,6	2,9	3,1
Kotitalouksien käytettävissä olevat reaalitytulot (%)	2,2	1,4	1,2
Vaihtotaseen ylijäämä (mrd. €)	3,4	3,1	4,7
Kauppataaseen ylijäämä (mrd. €)	2,8	1,8	3,2
Valtiontalouden rahoitusylijäämä			
mrd. €	-9,4	-6,6	-5,4
% BKT:sta	-5,2	-3,5	-2,7
Julkisyhteisöjen rahoitusylijäämä			
mrd. €	-4,6	-1,0	0,3
% BKT:sta	-2,5	-0,5	0,2
Velkaantumisasiaste (Emu-velka)			
% BKT:sta	48,4	49,2	49,2
Veroaste, %	42,1	43,4	43,3
Lyhyet korot (3 kk:n euribor)	0,8	1,4	1,4
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v.)	3,0	3,0	2,6

Lähde: Suomen Pankki, Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

haun loppuessa. Myös Suomen väestön ikärakenteen vanheneminen myötävaikuttaa työvoimaosuuden pienenemiseen. Työtilanteen parantuessa työvoimaosuus yleensä jälleen kasvaa. Työttömyyden kasvaessa 2009 ja 2010 myös työvoimaosuus taantui. Työllisyyden kasvun alkamisesta huolimatta kovin voimakasta työvoimaosuuden nousua ei kuitenkaan ole vielä havaittu, osin myös ikärakenteen muutoksesta johtuen. Erityisesti naisten työvoimaosuus laskee vielä tämän vuoden alkupuolellakin: keskimääräinen muutos vuoden takaisin lukuihin verrattuna tammi-heinäkuussa oli 0,4 prosenttiyksikön lasku. Työvoimaosuus pysyy tänä vuonna keskimäärin muuttumattomana viime vuoteen verrattuna ja kasvaa ensi vuonna 0,1 prosenttiyksikköä.

Työllisyyden ja työvoiman määrän muutosten yhteisvaikutuksesta työttömien määrä laskee tänä vuonna 10 000 henkilöllä viime vuoden keskitasosta ja pysyy ensi vuonna likimain ennallaan. Työttömyysaste on sekä tänä että ensi vuonna keskimäärin 8 prosenttia.

Työn määrän sopeutuminen taloudessa tapahtuu paitsi työllisyyden muutoksien myös työtuntien kautta. Tyypillises-

ti työtunnit sopeutuvat talouden käännteissä aluksi työllisyyttä enemmän, ja tuotannon kääntyessä taas kasvuun ne myös alkavat nousta ennen työllisyyslukuja, koska tunteja on helpompaa sopeuttaa kuin työllisten määrää. Tämä havaittiin esimerkiksi viime vuonna, jolloin tunnit kasvoivat, vaikka työllisyys vielä keskimäärin laski. Noususuhdanteen jatkuessa kehitys olisi ennen pitkää kääntynyt lievästi päinvastaiseksi eli työllisyys olisi kasvanut hieman enemmän kuin työtunnit. Talouskasvun hiipuessakin kuitenkin työllisyyden kasvu hidastuu, kun yritykset ovat varovaisempia rekrytoinneissa. Työtuntien kasvua taas vähentävät myös lomautukset ja ylitöiden väheneminen. Sekä tänä että ensi vuonna työtunnit kasvavat samaa tahtia työllisyyden kanssa eli 0,9 ja 0,5 prosenttia.

Talouden kasvu ja taantuminen tapahtuvat osittain myös tuottavuuden kasvun kautta. Työn tuottavuus kääntyi kasvuun vuonna 2010 kahden vuoden taantumisen jälkeen. BKT:n 3,6 prosentin kasvu ja työtuntien 0,9 prosentin kasvu tänä vuonna merkitsevät 2,5 prosentin tuottavuuden kasvua työtuntia kohden. Vuonna 2012 tuottavuus kasvaa vastaavasti 1,6 prosenttia työtuntia kohden.

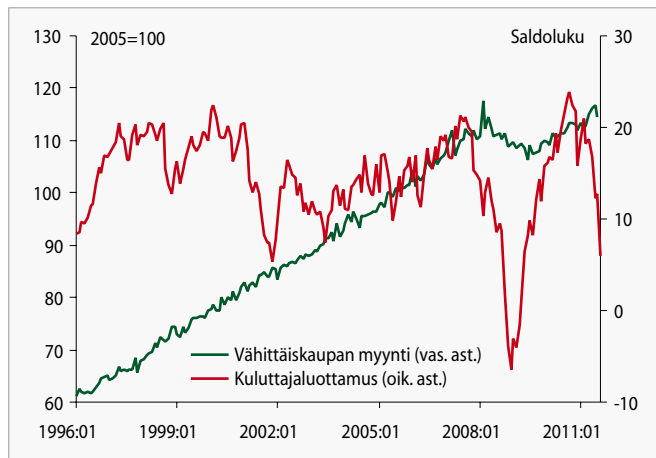
### Inflaatio alkaa hidastua

Suomen kuluttajahinnat kohoavat ennustejaksolla edelleen selvästi nopeammin kuin keskimäärin euroalueella. Maailman talouskasvun hidastuminen jarruttaa kuitenkin öljyn ja muiden raaka-aineiden hintojen nousua, mikä hidastaa myös kotimaista inflaatiota jo tänä vuonna niin, että se on tänä vuonna keskimäärin 3,3 prosenttia. Ensi vuonna hintojen lasku raaka-ainemarkkinoilla ja asumiskustannusten nousun pysähtyminen hidastavat kotimaista inflaatiota. Tämän vastapainoksi kuitenkin välilliset verot (mm. polttoaine-, alkoholi-, tupakka-, makeis- ja ajoneuvoverot) nousevat, mikä vaikuttaa inflaatioon yli puoli prosenttiyksikköä. Kaiken kaikkiaan inflaatio kuitenkin hidastuu ensi vuonna keskimäärin 2,6 prosentin tasolle.

### Palkat nousevat hintoja hitaammin kuluvana vuonna

Vuonna 2010 palkat nousivat hitaammin kuin aiemmin 2000-luvulla, ja myös kuluvana vuonna ansiotason nousu jatkuu maltillisena, sillä nimellisansioiden arvioidaan nousevan 2,9 prosenttia. Työmarkkinoiden sopimusneuvottelut on käyty liittotasolla ja palkankorotuksista on sovittu vuoden ajaksi. Sopimusjaksot vaihtelevat ajoittain, ja myös niiden rakenne vaihtelee. Suurimpaan osaan on sisältynyt yritys- tai työpaikkakohtainen paikal-

Kuvio 4. Kuluttajaluottamus ja vähittäiskaupan myynti Suomessa 1996:01–2011:08.\*



Lähde: Eurostat. \* Kuvio päivitetty 6.9.2011.

linen erä. Tyypillinen palkankorotusmalli piti alkuvuonna sisällään noin puolentoista prosentin yleiskorotuksen ja vajaan prosentin paikallisen erän. Liukuman ja rakennetekijöiden ansiotasoa korottava vaikutus on tänä vuonna hieman suurempi kuin viime vuonna. Pienet palkankorotukset ovat merkinneet sitä, että yksikkötyökustannuksilla mitattu Suomen hintakilpailukyky paranee euroalueella.

Vuoden aikana kiihtynyt inflaatio on syönyt ostovoimaa ja reaaliensiot laskevat liki puoli prosenttia tänä vuonna. Heikko toteutunut reaaliensiokehitys kasvattaa palkankorotuspaineita ja pyrkimyksiä vahvistaa palkansaajien tulevaa ostovoimaa ja kulutusmahdollisuuksia. Liittotasolla solmittavien palkkasopimusten tilanteessa yhden alan sopima palkankorotusten taso heijastuu myöhemmin neuvottelevien alojen palkkavaatimuksiin.

Ennusteen mukaan ensi vuonna ansiot nousevat hieman yli kolme prosenttia ja reaaliensiot kasvavat maltillisesti. Lähtökohtana on oletus, jonka mukaan työmarkkinoilla pystytään vahvistamaan palkkakoordinaatiota. Käytännössä toteutuvaan palkka- ja hintakehitykseen vaikuttaa joka tapauksessa se, millaiseksi tuleva palkankorotuslinja muodostuu epävarmassa talustilanteessa.

### Kotitalouksien ostovoiman kasvu hidastuu

Palkkasumma kasvaa kuluvana vuonna viime vuotta vahvemmin eli 5,2 prosenttia. Kasvun vauhdittumisen taustalla on hivenen edellisvuotta ripeämpi ansioiden nousu ja tehtyjen työtuntien lisääntyminen. Omaisuus- ja yrittäjätulojen arvioidaan kasvavan hiukan palkkasummaa nopeammin. Tulonsiirtoihin

tänä vuonna tehdyt indeksikorotukset heijastivat viime vuoden matalaa inflaatiota, ja sosiaaliturvaetuudet kasvavatkin palkkasummaa jonkin verran hitaammin. Ansiotuloverotuksen muutosten vaikutus kotitalouksien ostovoimaan jää vähäiseksi. Keskimääräinen kunnallisveroprosentti nousi, mutta valtion tuloverotukseen tehdyt muutokset vaikuttavat toiseen suuntaan.

Kotitalouksien nimelliset käytettävissä olevat tulot lisääntyvät 4,4 prosenttia. Inflaation kiihtyminen merkitsee kuitenkin kotitalouksien yhteenlasketun reaalisen ostovoiman kasvun jäämistä 1,4 prosenttiin eli hitaammaksi kuin viime vuonna. Reaaliansioiden lasku johtaa siihen, että palkansaajaa kohden lasketut reaaliset käytettävissä olevat tulot pienenevät noin puoli prosenttia.

Palkkasumman kasvu hidastuu ensi vuonna hieman työtuntien lisääntyessä vähemmän kuin kuluvana vuonna. Kotitalouksien saamien tulonsiirtojen kasvuvauhti sen sijaan hieman kiihtyy, sillä kuluvan vuoden vauhdikas inflaatio merkitsee liki neljän prosentin indeksitarkistuksia ensi vuodelle. Tuloverotuksen ja sosiaalivakuutusmaksujen muutosten arvioidaan vaikuttavan vain vähän ostovoimakehitykseen, sillä vastakkaissuuntaiset tekijät pitkälle kumoavat toistensa vaikutukset. Näillä oletuksilla käytettävissä olevien tulojen arvioidaan lisääntyvän ensi vuonna 4,3 prosenttia eli liki prosenttiyksikön hitaammin kuin tänä vuonna. Reaalisen ostovoiman kasvu jää 1,2 prosenttiin inflaation hidastumisesta huolimatta. Tähän liittyen palkkojen osuus yritysten arvonlisäyksestä supistuu sekä tänä että ensi vuonna.

### Vaatimaton ostovoimakehitys hillitsee kulutushaluja

Yksityinen kulutus ei ole vielä saavuttanut taantumaa edeltänyttä tasoaan. Viime vuoden keväällä yksityinen kulutus alkoi jo kasvaa ripeästi, mutta kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä kasvu hidastui selvästi. Viime vuonna erityisesti kestopulutus- ja puolikestävien kulutustavaroiden hankinnat lisääntyivät vahvasti. Rahaa käytettiin entistä enemmän esimerkiksi kulkuvälineiden hankintaan, sisustukseen ja kodinhoitoon. Matalana pysynyt korkotasoa on omalta osaltaan tukenut yksityistä kulutusta, kun velanhoitomenot ovat pysyneet kohtuullisina.

Kotitalouksilla on purkautumattomia kulutushaluja, mutta peräkkäisten vuosien suhteellisen vaatimaton ostovoiman kehitys hidastaa niiden toteuttamista. Huonot talousuutiset kansainvälisen talouden kasvaneesta epävarmuudesta ja euroalueen velkakiirisistä ovat lisäksi alkaneet nakertaa kuluttajien luottamusta kuluvan vuoden aikana. Luottamus oman talouden kehitykseen ei tosin ole horjunut samassa mitassa kuin koko maan talouskehitykseen suhteen.



Yksityisen kulutuksen kasvuksi ennustetaan tänä vuonna 2,2 prosenttia ja ensi vuonna 1,8 prosenttia, ja se on siis jonkin verran rivakampaa kuin kotitalouksien ostovoiman kehitys. Sääntämistä laskee kumpanakin vuonna, yhteensä noin puolitoista prosenttiyksikköä.

## Välillinen verotus kiristyy parantaen valtion rahoitusasemaa

Taloukasvu ja välillisten verojen korotukset lisäävät valtion verotuloja tänä vuonna. Yleisen alv-kannan korotus ja toisaalta ravintola-alan arvonlisäveron alennus viime vuoden heinäkuussa sekä rakennusallalla huhtikuussa voimaan astunut käänteinen arvonlisävero lisäävät valtion verotuloja nettomääräisesti noin 530 miljoonalla eurolla tänä vuonna. Välillisten verojen kertymään vaikuttavat myös energiaverojen kiristykset, jotka kasvattavat valtion verotuloja arviolta 730 miljoonalla eurolla. Lisäksi jäteveron korottaminen ja sen veropohjan laajentaminen sekä makeisten, jäätelön ja virvoitusjuomien verokorotukset lisäävät valtion verotuloja 120 miljoonaa euroa. Kaiken kaikkiaan valtion saamat välilliset verotulot kasvavatkin 12 prosenttia tänä vuonna.

Ensi vuonna välillisiä veroja korotetaan edelleen. Arvonlisäveropohjan laajentaminen lehtitilauksiin sekä valmiste-, auto- ja ajoneuvoverojen korotukset tuovat valtiolle noin 650 miljoonaa euroa lisätuloja ensi vuonna. Valmisteverot kiristyvät tupakan, alkoholin, makeisten, jäätelön, virvoitusjuomien, polttonesteiden sekä arpajaisten osalta. Näistä eniten valtion kassaan tuovat alkoholin ja polttonesteiden verokorotukset. Kiristykset yhdessä veropohjan laajenemisen kanssa lisäävät valtion välillisten verojen kertymää yhteensä 7 prosenttia ensi vuonna.

Välittömiä veroja kerätään tänä vuonna selvästi viime vuotta enemmän palkkasumman noustessa yli 5 prosentin vauhtia. Välittömiä verotuloja kasvattavat myös yhteisöverotulot, joihin ennustetaan selvää kasvua yritysten tulosten parantuessa tänä vuonna. Isot kasvuprosentit selittyvät osaltaan matalalla vertailutasolla yhteisöverotulojen palautuessa edelleen vuoden 2009 suuren pudotuksen jäljiltä. Pääomatuloista saadut verotulot nousevat, vaikka viime aikojen markkinaturbulenssi vaikuttaa niihin negatiivisesti. Kaiken kaikkiaan valtion saamat välittömät verotulot kasvavat yli 10 prosenttia tänä vuonna.

Ensi vuoden palkkatulojen verotukseen ehdotetaan tarkistusta 2,5 prosentin ansiotason nousun osalta. Muuten palkkojen veroperusteet säilyvät valtion verotuksessa ennallaan. Työtunnit ja ansiotason nousu lisäävät valtion välittömiä verotuloja edelleen, vaikka kasvuvauhti hiipuu kuluvan vuoden

kehityksestä. Pääomatulojen verotuksen kahden prosenttiyksikön nousu, veron porrastus 50 000 euroa ylittävältä osalta ja listaamattomien yritysten osinkoverotuksen kiristyminen lisäävät valtion välittömiä verotuloja yli 200 miljoonalla eurolla ensi vuonna. Yhteisöverokannan alentaminen yhdellä prosenttiyksiköllä taas supistaa valtion verotuloja 150 miljoonaa euroa ensi vuonna. Kuntien yhteisöverotulo-osuuden supistaminen ensi vuonna vaikuttaa toisaalta päinvastaiseen suuntaan. Niinpä valtion yhteisöverotulojen ennustetaan kasvavan ensi vuonna samaa vauhtia muiden välittömien verotulojen kanssa, yhteensä 5 prosenttia kuluvan vuoden tasoon nähden.

Valtionosuudet kunnille kasvavat tänä vuonna noin 4 prosenttia. Ensi vuonna kasvua on arviolta 6 prosenttia leikkauksista huolimatta. Kokonaisuudessa kasvaneet verotulot ja kulutusmenojen hidaskasvu vahvistavat valtion rahoitusasemaa. Valtion alijäämän arvioidaan supistuvan viime vuoden 9,4 miljardista eurosta 6,6 miljardiin tänä vuonna ja 5,4 miljardiin ensi vuonna.

## Kuntien verotulo kasvaa

Palkkasumman selvä kasvu ja kunnallisveroprosentin nousu keskimäärin 0,2 prosenttiyksiköllä lisäävät kunnallisveron tuottoa tuntuvasti tänä vuonna. Kun vielä yhteisöverotuloihin odotetaan huomattavaa kasvua, kasvavat kuntien saamat välittömät verotulot yhteensä 6,7 prosenttia tänä vuonna. Ensi vuonna kuntien saamien välittömien verotulojen kasvu jatkuu, joskin hieman kuluvaan vuoteen hitaampana. Tähän vaikuttavat palkkasumman kasvun hidastuminen ja kuntien saaman yhteisöverotulo-osuuden supistuminen viidellä prosenttiyksiköllä. Kuntien rahoitusasemaa heikentää valtion suunnittelema 631 miljoonan leikkaus valtionosuuksiin ensi vuonna. Tähän kunnat tuskin jättävät reagoimatta - niinpä kunnallisveroprosentin ennustetaan nousevan keskimäärin 0,2 prosenttiyksikköä myös ensi vuonna. Kaiken kaikkiaan kuntien saamien välittömien verotulojen ennustetaan kasvavan 3,9 prosenttia ensi vuonna.

## Sosiaalitulo nostaa työeläkeyhtiöiden maksutuloa

Työeläkelaitosten ja sosiaaliturvarahastojen saamat sosiaaliturvamaksut kasvavat tänä vuonna nimellisesti runsaat 7 prosenttia ja ensi vuonna lähes 5 prosenttia. Vuonna 2011 näitä maksuja nostavat erityisesti palkkasumman reipas kasvu sekä työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksujen korotukset. Vuonna 2012 palkkasumman kasvun hidastuminen alentaa työeläkelaitosten ja sosiaaliturvarahastojen tulopuolen kasvua. Toisaalta työttö-

myysturvan peruspäivärahan ja työmarkkinatuen korotukset sekä edellisen vuoden palkkojen ja kuluttajahintojen rivakasta kasvusta johtuva eläkkeiden indeksikorotus lisäävät tuntuvasti työeläkelaitosten menoja. Niinpä eläkkeistä ja muista etuuksista johtuvat menot kasvavat nopeammin kuin maksutulo.

## Veroaste kasvuun, menoaste laskuun

Veroaste nousee tänä vuonna yli prosenttiyksikön verran välillisen verotuksen kiristymisen ja sosiaaliturvamaksujen korotusten seurauksena. Ensi vuonna veroaste säilyy jotakuinkin tämän vuoden tasolla siitäkin huolimatta, että välillinen verotus kiristyy edelleen. Veroasteeseen vaikuttaakin laskevasti yritysveroasteen aleneminen. Ensi vuoden veroasteen ennustetaan olevan 43,3 prosenttia BKT:sta. Toisaalta julkisten menojen BKT-osuus laskee 55,3 prosentista 54,0 prosenttiin tänä vuonna ja 52,9 prosenttiin ensi vuonna. Tämä kaikki on seurasta siitä, että finanssipolitiikan kiristys perustuu pitkälti menojen kasvun hillintään.

Julkisen talouden rahoitusasema kohenee tänä vuonna, ja sen alijäämä tulee olemaan enää 0,5 prosenttia BKT:sta. Valtiontalouden alijäämä on tänä vuonna edelleen 3,5 prosenttia BKT:sta, mutta se supistuu merkittävästi viime vuoteen nähden. Valtion alijäämän supistuminen jatkuu myös ensi vuonna, minkä seurauksena koko julkinen talous kääntyy lievästi ylijäämäiseksi. Huomion arvoista on myös se, että kuntien rahoitusasema paranee ja on ensi vuonna jo lähellä nollatulosta.

## Hallitus vältti äkkijarrutuksen

Uuden hallituksen hahmottumassa olevassa finanssipolitiikassa hyvänä voidaan pitää pitäytymistä hallitusohjelmassa siltä osin, ettei talousnäkymien synkentymiseen ole reagoitu uusilla säästöillä, jotka nykyoloissa voisivat heikentää tuntuvastikin talouden ilmapiiriä ja heikentää työllisyyttä. Myös perusturvan lisäämistä, jolla kohennetaan heikoimmassa asemassa olevien asemaa, voidaan pitää myönteisenä. Myös lisämäärärahat ali-investoituihin liikenneverkkoihin ovat oikeasuuntaisia.

Valtiovarainministeriön tuore budjettiehdotus noudattaa melko tarkasti keväällä sovittua hallitusohjelmaa etupainoisine menoleikkauksineen ja veronkorotuksineen. Näillä näkymin valtion budjettitalouden reaali-menot pysyvät ensi vuonna tämänvuotisella tasolla. Kuntienkin kulutusmenojen kasvu pysyy ensi vuonna tämänvuotisella tasolla, vaikka valtion leikkaa aiemmin suunnitellusta tulonsiirtojaan kunnille. Toisaalta

sen perusteella, että julkiset kulutusmenot kasvavat ensi vuonna reaalisesti vain 0,5 prosenttia, Suomen finanssipolitiikka on yhtä kireää kuin euroalueella keskimäärin ja selvästi kireämpää kuin se on euroalueen luottokelpoisimmissa maissa kuten Saksassa.

Uuden hallituksen käsittelyssä olevan budjettiehdotuksen ongelmana voidaan pitää sitä, ettei siinä ole otettu huomioon Suomen mahdollisuutta jopa tinkiä menoleikkausten sovitusta etupainoisuudesta ja painottaa näin työllisyyden edistämistä tilanteessa, jossa talousnäkyvät ovat synkemmät kuin mitä touko-kesäkuussa arvioitiin. Menoleikkausten jaksottaminen osin myöhemmäksi on mahdollista, koska talousnäkymien heikentyminen on aiheutunut Suomen ulkopuolisista tekijöistä, joiden luonnetta voidaan ainakin vielä pitää väliaikaisena. On syytä olettaa, että hallituskauden loppupuolella globaali taloustilanne on nykyistä huomattavasti parempi. Arvioimme, että kehittyneissäkin maissa edellytykset kotimaisen yksityisen kysynnän vahvistumiseksi lopulta kypsyvät normaalin suhdan-nesyklin mukaisesti, vaikka finanssipolitiikka ei sitä aktiivisesti tukisi.

Hallituksen budjettiesitykseen sisältyy myös painotuksia, jotka osoittavat, että usein lyhytnäköinen lobbaus, joka nykyisin kohdistuu nimenomaan verojen alentamiseen, on onnistunut osittain. Arviomme mukaan Suomen veroaste ei juuri muutu tai jopa alenee hitusen ensi vuonna, kun taas julkisten menojen suhde BKT:hen supistuu tuntuvasti. Se, että esimerkiksi korkeakouluille sekä T&K:n tukemiseen suunnatut määrärahat supistuvat, osoittaa, ettei tähtäin ole tarpeeksi painokkaasti talouskasvun ja työllisyyden tukemisessa myös pitemmällä aikavälillä. Tämä ongelma, jossa laiminlyödään investointeja inhimilliseen pääomaan ja infrastruktuuriinkin, on toki vielä vakavampi EU-maissa keskimäärin ja Yhdysvalloissa.

Taulukossa 4 on esitetty Palkansaajien tutkimuslaitoksen EMMA-mallin ennusteita, jotka pääpiirteissään tukevat kokonaistaloudellista ennustettamme. Eryteisesti ensi vuoden ennusteessa käytetään hyväksi makromallin antamia lukuja. ■

Taulukko 4. EMMA-mallin ennusteet<sup>1</sup> vuosille 2011 ja 2012.

	2011 (%)	2012 (%)
Yksityinen kulutus	+2,3	+1,7
Yksityiset investoinnit	+5,3	+1,0
Vienti	+6,4	+4,3
Tuonti	+5,3	+3,1
BKT	+3,6	+2,1

<sup>1</sup> Perustuu PT:n kansainvälisen talouden ennusteeseen ja pitää sisällään PT:n julkisen talouden kehitysarvion.  
Lähde: Palkansaajien tutkimuslaitos.

## Kansainvälinen luottokriisi ja Suomi

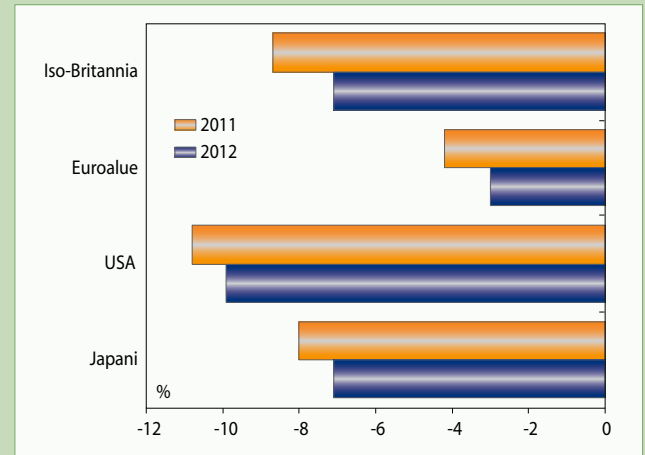
Vuosien 2008–2009 taantumassa heikentyivät euroalueen jo ennestään velkaantuneiden ja alijäämäisten maiden, kuten Kreikan ja Portugalin, ja kiinteistömarkkinoiden osalta ylikuumentuneen Irlannin julkinen talous jyrkästi. Tämä loi perustan Euroopan velkakriisille. Tyypillistä kriisimaille on niiden pienuus, kuuluminen suurempaan valuutta-alueeseen ja se, että potentiaali talouden kasvuun nähdään vähäiseksi tai ainakin riittämättömäksi. Kun kehittyneiden maiden kokonaistuotannon kasvuvauhti alkoi hidastua kesällä 2011, rauhattomuus pääomamarkkinoilla alkoi syventyä. Tuolloin myös Italian ja Espanjan valtioiden kykyä selviytyä veloistaan alettiin epäillä. Epäluottamus euroaluetta kohtaan on edelleen suuri, vaikka EKP on joukkovelkakirjaostoillaan onnistunut ainakin toistaiseksi alentamaan Italian ja Espanjan valtion lainojen korkoja jälkimarkkinoilla.

Julkisen talouden alijäämät kasvoivat tuntuvasti myös euroalueen ulkopuolella USA:ssa, Englannissa ja Japanissa. Pääomamarkkinoilla näiden suurten ja oman valuutan omaavien maiden asema on kuitenkin säilynyt hyvänä, joskin USA:n vaihtotaseen ja julkisen talouden suuret alijäämät ovat lisänneet rauhattomuutta pääomamarkkinoilla, mikä on näkynyt muun muassa osakekursien alenemisena. Tätä epävarmuutta on lisännyt USA:n hallituspolitiikan umpikuja, jota selittää äärimmäistä laitaa edustavien republikaanien vahvistuminen edustajainhuoneessa niin, että suhdannevaiheeseen sopivan työllisyys- ja kasvupolitiikan harjoittaminen on tullut lähes mahdottomaksi.

Euroopan velkakriisi sekä USA:n talouden ja politiikan ongelmat ovat heijastuneet tuotannollisten yritysten ja kotitalouksien käyttäytymiseen. Kehittyneiden maiden kohdalla heikkoa tilannetta selittää osaltaan se, ettei finanssipolitiikan elvytys ole kohdistunut tarpeeksi kasvua tukeviin kohteisiin kuten koulutukseen ja julkinen infrastruktuuriin ja että se jäi liian vähäiseksi vuonna 2009. USA:n kohdalla paikallistason kiristystoimet veivät tehoa liittovaltion tason elvytystoimilta, ja Euroopassa taas elvytystoimet jäivät pitkälti Saksan harteille. Luonnollisesti se, että Etelä-Euroopan valtiot Espanjaa lukuun ottamatta olivat velkaantuneet liikaa jo ennen taantumaa, selittää osaltaan sitä, miksi elvytys ei niiden kohdalla voinut olla mittavaa ja miksi näiden valtioiden luottokelpoisuus on heikentynyt rahoitusmarkkinoilla.

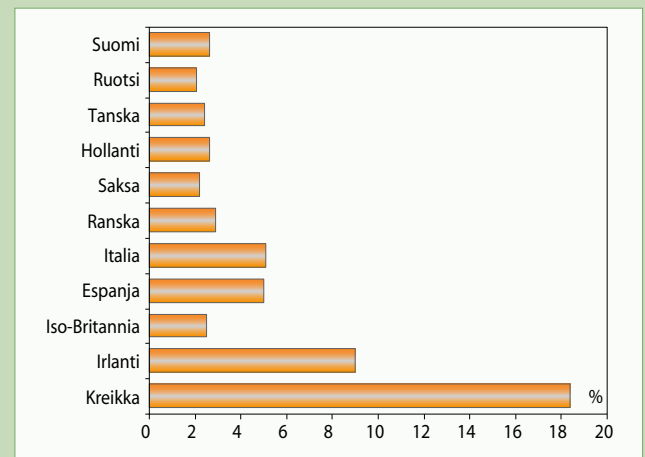
Näillä näkymin Euroopan velkaongelman korjaaminen ei ole helppoa. Julkisen talouden säästöjen aikaistaminen reaktiona epävarmuuden kasvulle pääomamarkkinoilla johtaa vain yhdestä ongelmasta toiseen. Välitön, julkista taloutta vahvistava vaikutus, jonka lisäsäästöt aikaansaavat, kumoutuu helposti välillisellä talouskasvun hidastumisen kautta realisoituvana vaikutuksena. Tä-

Julkinen rahoitusjäämä suhteessa BKT:n 2011 ja 2012.



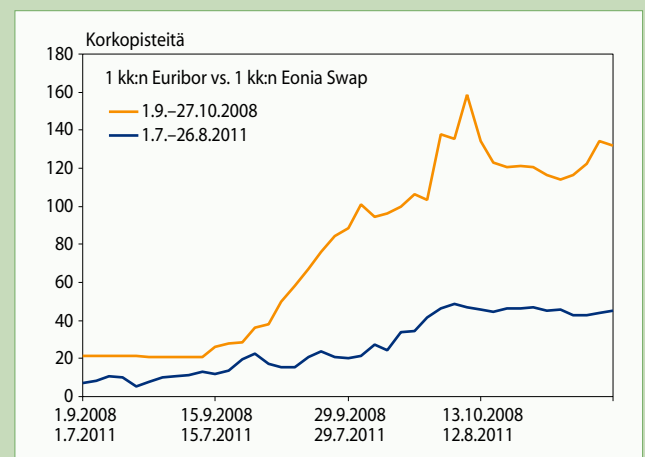
Lähde: OECD.

Valtion 10 vuoden obligaatiokorot 26.8.2011.



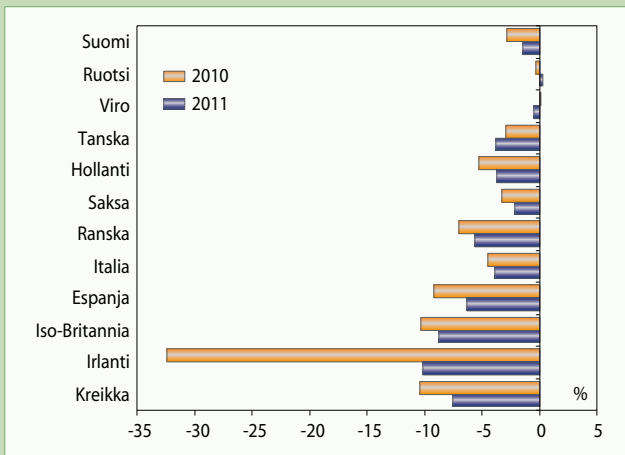
Lähde: Thomson Reuters.

Pankkien välisen epäluottamuksen kehitys euroalueella 2008 ja 2011.



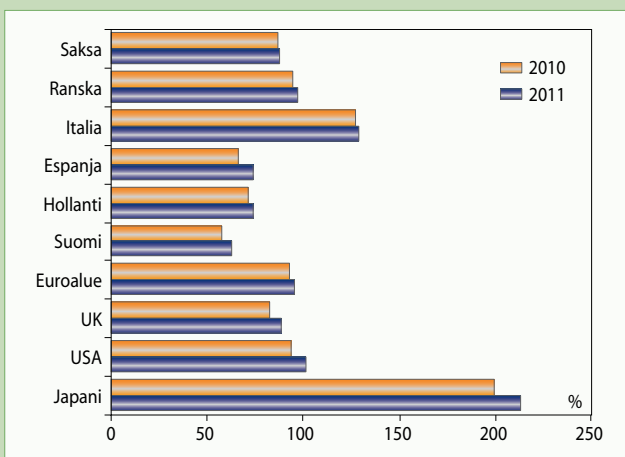
Lähde: Nordea.

## Julkisen sektorin rahoitusjäämä suhde BTK:hen, %.



Lähde: OECD.

## Julkisen velka suhteessa BTK:hen, %.



Lähde: OECD.

mä ongelma vain syvenisi, jos myös luottokelpoisuudeltaan hyvät euromaat, kuten Suomi, kiristäisivät finanssipolitiikkaa reaktiona suhdannetilanteen heikkenemiselle.

Talouden vakaannuttamisen taakka on jäänyt Euroopan ja USA:n keskuspankeille, joiden keinot ovat kuitenkin vähissä jo sen vuoksi, että rahapolitiikka on viritetty äärimmäisen kevyeksi.

Oheinen kuvio vertaa nykyistä kriisiä kolmen vuoden takaiseen kriisiin kuvaamalla pankkien välisillä markkinoilla perittävän vakuudettoman (yhden kuukauden) euribor-koron ja vastaavan vakuudellisen eonia swap-koron (koronvaihtosopimuksen) välistä korkoeroa ilmaistuna korkopisteinä (prosentin sadasosina). Nähdään, että viime aikoina tämä luottamusvaje on kasvanut, mutta se ei ole lähelläkään kolmen vuoden takaista tasoa.

Suomen eduskunta on jo vahvistanut euromaiden ja Euroopan rahoitusvakausvälineen (ERVV) välisen puitesopimuksen, jossa ERVV:n takausten määrä kasvatettiin 440 miljardiin euroon. Tästä Suomen osuus on 7,9 miljardia euroa. Hallitus on myös ottanut ohjelmassaan myönteisen kannan Euroopan neuvoston alustavaan päätökseen laajentaa ERVV:n takaussumma 780 miljardiin euroon, mikä kasvattaisi rahaston lainanantokapasiteetin 440 miljardiin euroon ja Suomen takausosuuden yli 17 miljardiin euroon. Hallitusohjelmassaan Suomi edellyttää vakuuksia takausosuudelleen uusissa jollekin euromaille myönnettävissä ERVV-lainoissa. Kaikkien euromaiden odotetaan kuitenkin hyväksyvän ERVV:n koon noston 780 miljardiin euroon.

Saksa on näillä näkymin esittämässä ERVV:lle autonomista asemaa, jonka puitteissa se voisi verraten joustavasti ostaa muun muassa eri maiden joukkovelkakirjoja. Tähän liittyen EU:n komissio ja varsinkin Saksa on ajamassa läpi päätöksiä, joilla säädöksiä euroalueen valtioiden rahoitusaliijäämien kitkemiseksi kiristettäisiin. Tämän lisäksi heinäkuussa 2011 sovittiin alustavasti Kreikan tukemisesta ERVV:n puitteissa edullisin lainaehdoin. Tämä päätös vaatii vielä hyväksynnän kansallisella tasolla. Tunnetusti kysymys siitä, pitäisikö Kreikalta vaatia vakuuksia sille annetun lainan ehdoksi, on vielä ratkaisematta.

On huomattava, että varsinkin pankkien ja euroalueen ulkopuolisten maiden etujen mukaista on yhteisvastuun nopea ja tuntuva lisääminen euroalueella sekä taakan siirtäminen näin luottokelpoisten maiden veronmaksajien harteille. Tätä taustaa vasten on ymmärrettävää, että näitä tahoja edustavat asiantuntijat ovat esittäneet ERVV:n suunniteltua paljon huomattavampaa laajentamista sekä myös siirtymistä järjestelyyn, jossa euroalue luotottaisi ongelmamaita ottamalla markkinoilta lainaa yhteisesti laskemillansa joukkovelkakirjalainoilla (eurobondit). Suomi ja Saksa eivät kuitenkaan tue tätä esitystä, joka kasvattaisi yhteisvastuuta merkittävästi ja jonka hyväksyminen edellyttäisi EU:n perussopimusten muuttamista.

ERVV:n suunniteltu laajentaminen annettujen takuiden osalta 780 miljardiin euroon, mikä kasvattaisi lainanantokapasiteetin 440 miljardiin euroon, rauhoittaisi markkinoita, mutta samalla tämä vetäisi euroalueen luottokelpoiset maat yhä syvemmälle vastuuseen ongelmamaiden luotoista. Parhaimmillaan laajentunut ERVV voisi hälventää epävarmuutta euroalueella ja estää kriisin ulottumisen alueen pankkeihin. Tämä voisi kirkastaa talousnäkyymiä ja voimistaa talouskasvua. Tällöin yhteisvastuun rajoitettu lisääminen auttaisi koko alueen uudelleen kasvu-uralle ilman kohtuuttomia kustannuksia. Näin Suomenkin tähänastiset päätökset yhteisvastuun rajoitetusta lisäämisestä olisivat riittäviä, jos kysymys vakuusvaatimuksesta saadaan jotenkin ratkaistua. Jatkossa Suomen kannalta on huomionarvoista se, ettei se voi hyötyä yh-

teisvastuun lisäämisestä edes siinä määrin kuin Saksa ja Ranska, joiden pankit ovat luottotaneet runsaasti Euroopan kriisimaita.

Jos euroalueen velkariisi syvenee ja kasvunäkymät heikkenevät merkittävästi, luottokelpoisten maiden kustannukset valuutta-alueen pitämiseksi koossa kasvavat kohtuuttomiksi. Tuolloin yhteisvastuun lisääminen eri muodoissa aikaansaisi euroalueen luottokelpoisille maille liian suuren riskin luottotappiosta ja myös riskin siitä, että myös näiden maiden talouskasvu jää hitaaksi, koska tarpeettoman suuri osa julkista varoista ohjautuu muiden maiden tukemiseen. Yhteisvastuu aikaansaa aina myös jonkinlaisen kannustimen hyötyä toisten kustannuksella. Tätä vain korostaisi tässä asetelmassa se, ettei alueen finanssipolitiikkaa ja verojärjestelmää ole harmonisoitu. Taas pyrkimys harmonisoida finanssipolitiikka ja verojärjestelmä nopeahkosti alueella, joka jakaantuu julkisen rahoitusaseman osalta heikkoihin ja vahvoihin maihin, on lähes mahdotonta.

On myös hyvä ottaa huomioon, että Saksan ajamat tiukat säädökset alijäämien estämiseksi tekevät vaikeaksi harjoittaa tulevaisuudessa suhdanteita tasoittavaa finanssipolitiikka, tai ainakin se nostaisi vaatimusta julkisen talouden keskimääräisestä rahoitusjäämästä, mikä osaltaan hidastaisi kasvua.

Tilanteen heiketessä luonnollisin ratkaisu euroalueen velkakriisin ratkaisemiseksi olisi ongelmamaiden valuuttojen devalvoituminen. Tämä merkitsisi valuuttaunionin hajoamista. Sitä, miten tämä käytännössä tapahtuisi, on vielä tässä vaiheessa vaikea arvioida. Toistaiseksi pidämme tätä vaihtoehtoa vähemmän todennäköisenä kuin kehityskulkua, jossa pääomamarkkinat lopulta rauhoituvat. Vielä tällä hetkellä tuntuisi Suomenkin edun mukaiselta tukea valuuttaunionin pysymistä kasassa.

Perusskenaariossamme ERVV:n maltillinen laajentaminen luotonantokapasiteetiltaan 440 miljardiin euroon sekä pitkälti jo tehdyt päätökset kriisimaiden julkisen talouden terveyhdyttämiseksi riittäisivät rauhoittamaan pääomamarkkinat. Tällöin Italian ja Espanjan lainojen korko ei nousisi uudelleen eikä luottamus ongelmamaita rahoittaneisiin pankkeihin heikkenisi pankkikriisiksi asti. Edellytyksiä päästä tähän tukee se, että esimerkiksi julkisen talouden alijäämä on euroalueella tänä vuonna arvioitu vain runsaaksi 4 prosentiksi ja siten paljon pienemmäksi kuin Japanissa, Englannissa ja USA:ssa eli valtioissa, joiden luottokelpoisuus on pysynyt hyvänä kansainvälisillä pääomamarkkinoilla. Tässä skenaariossa sekä euroalueen että USA:n kasvunäkymät ja niitä peilaavat osakekurssit lopulta tasapainottuvat alemmalle tasolle. Jossain vaiheessa yritysten ja kotitalouksien rahoitusaseman vahvistuminen tekisi mahdolliseksi talouskasvun nopeutumisen. Tässä skenaariossa voitaisiin päästä myös ajan mittaan velkajärjestelyihin, joissa Euroopan pienempien kriisimaiden velkataakkaa kevennettäisiin siinä määrin, että näidenkin maiden kohdalla voitaisiin päästä talouskasvuun. ■

## Taloukehityksen vaikutus esimerkkiperheiden ostovoimaan

Palkansaajien tutkimuslaitoksen esimerkkiperhelaskelmissa tarkastellaan ansiotulojen, tulonsiirtojen, verojen, asuntolainan hoitokulujen ja vuokrien vaikutuksia kuuden erilaisen esimerkkiperheen ostovoimaan. Näissä esimerkkiperhelaskelmissa on huomioitu valtiovarainministeriön esittämät muutokset tuloverotukseen, hyödykeverotukseen ja sosiaaliturvaan. Laskelmat on tuotettu Kelan Juttamallin avulla.

Esimerkkiperheet ovat samat kuin edellisenä vuonna, ja ne on valittu kuvaamaan mahdollisimman monipuolisesti suomalaisia kotitalouksia. Edustavaksi tulonsaajaksi sukupuolen sekä ammattinimikkeiden tai koulutustaustojen mukaan on valittu vuoden 2009 mediaanituloinen. Mediaanituloinen palkansaaja ansaitsee siten, että puolet hänen ammatissaan toimivista henkilöistä ansaitsee häntä enemmän ja puolet vähemmän.

Vuoden 2009 tiedot esimerkkiperheiden mediaanituloista on saatu Tilastokeskuksen yksityisen sektorin kuu-kausipalkat -tilastosta. Vuoden 2010 bruttotulot on laskettu Tilastokeskuksen raportoiman toimialakohtaisen ansiotasoindeksin muutoksen avulla.<sup>1</sup> Vuosien 2011 ja 2012 osalta bruttotulot perustuvat PT:n ennusteeseen ansiotasokehityksestä. Ansiotasoindeksin oletetaan nousevan 2,9 prosenttia vuonna 2011 ja 3,1 prosenttia vuonna 2012.

Eläkeläisten bruttotulojen laskennassa käytetään apuna vuodelle 2011 toteutunutta työeläkeindeksin muutosta ja vuodelle 2012 PT:n ennustamaa indeksimuutosta, jossa työeläkkeiden oletetaan kasvavan 3,6 prosenttia. Pienituloisten eläkeläisten asemaa parantava takuueläke huomioidaan jo vuoden 2011 tuloja laskettaessa. Vuodelle 2012 PT ennustaa kansaneläkkeen ja takuueläkkeen nousevan 4 prosenttia.

Työttömien osalta vuodelle 2012 on huomioitu hallitusohjelmassa esitetty peruspäivärahan korotus 100 eurolla kuu-kaudessa sekä toimeentulotuen perusosan korotus 6 prosentilla. Yleisen asumistuen uudistamisesta on huomioitu perusomavastuun tarkistaminen alkamaan korotetun työ-

<sup>1</sup> Toimialakohtaiset ansiotasoindeksin luvut vuodelle 2010 on ilmoitettu sairaanhoitajalle, myyjälle ja kuljettajalle. Muissa tapauksissa käytetään tilastokeskuksen yleisen ansiotasoindeksin lukua vuodelle 2010.

markkinatuen määrästä siten, että työmarkkinatuella elävälle ei muodostu tulevaisuudessakaan omavastuusuutta. Asumistuen lineaarinen tulosoitus ja enimmäismenojen korotus tulevat Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) mukaan voimaan vasta 2013.

Laskelmissa on otettu huomioon myös STM:n talousarvioehdotuksessa ehdotetut muutokset sairaanhoito-, päiväraha-, työttömyysvakuutus- ja työeläkevakuutusmaksuissa vuodelle 2012. Tulevien kunnallisverotuksen perusvähennyksen ja valtion verotuksen työtulovähennyksen enimmäismäärien nousun arvioimisessa on käytetty apuna Jutta-simulaatiomallia. Myös vuoden 2012 valtion tuloveroasteikon rajoihin on tehty 2,5 prosentin korotukset. Lisäksi laskelmissa on PT:n ennusteisiin perustuen tehty oletuksia vuokrien, kuntien veroprosentin ja asuntolainojen korkojen kasvusta. Kaikki laskelmien taustaoletuksina käytetyt luvut on esitetty tarkemmin tämän dokumentin liitteessä.

Perhekohtaisten inflaatioennusteiden laskennassa on käytetty samoja kulutuskoreja kuin edellisenäkin vuonna. Inflaatioennusteet hyödykekoreissa esiintyville hyödykeryhmille on saatu PT:n ennusteesta, jossa on huomioitu uuden hallitusohjelman veronkorotusten vaikutukset kunkin hyödykeryhmän inflaatioon siten, että veronkorotusten oletetaan tulevaan voimaan vuoden 2012 alusta. Inflaatioennusteita ja perhekohtaisia kulutuskoreja käyttämällä on laskettu perhekohtaiset inflaatiot. Reaalitulot on saatu poistamalla inflaation vaikutus nimellisistä nettotuloista.

## Perheiden kuvaukset

### Hyvätuloinen toimihenkilöpariskunta

Perhe on akavalainen lapseton pariskunta. Mies on koulutukseltaan ekonomi ja naisella on oikeustieteellinen koulutus. Kuukausipalkat vuonna 2011 ovat 6 438 € ja 5 066 €. Perhe asuu velattomassa omistusasunnossa.

### Toimihenkilöperhe, 2 lasta

STTK:laisen perheen vanhemmat ovat insinööri ja sairaanhoitaja. Kuukausipalkat vuonna 2011 ovat 3 377 € ja 2 876 €. Perheessä on kaksi lasta. Perhe asuu omistusasunnossa ja heillä on asuntolainaa 150 000 euroa.

### Työntekijäperhe, 2 lasta

SAK:laisen perheen vanhemmat ovat kuorma-autonkuljettaja ja kaupan myyjä. Kuukausipalkat vuonna 2011 ovat 2 211 € ja 1 998 €. Perheessä on kaksi lasta. Perhe asuu vuokralla 80 neliön asunnossa.

### Pienipalkkainen yksinhuoltajaperhe, 1 lapsi

Perhe koostuu yksinhuoltajaäidistä ja yhdestä lapsesta. Äiti työskentelee siivoojana 1 847 €:n kuukausipalkalla. Perhe asuu vuokralla 60 neliön asunnossa.

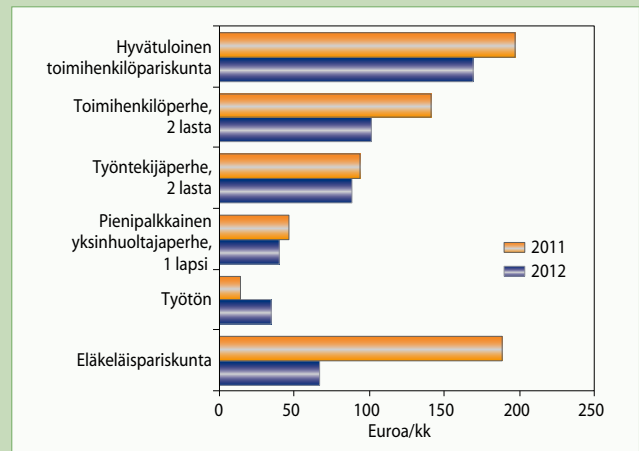
### Yksinasuva työtön

Kotitalous muodostuu yhdestä työttömästä henkilöstä, joka saa työmarkkinatukea, asumistukea ja toimeentulotukea. Hän asuu vuokralla 40 neliön asunnossa.

### Eläkeläispariskunta

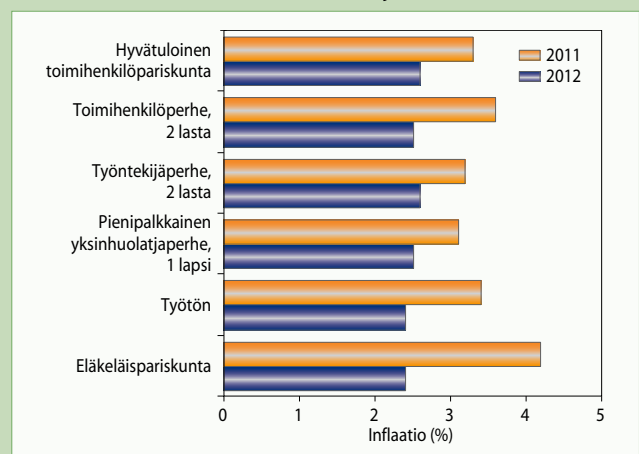
Kotitalouteen kuuluu kaksi eläkeläistä, joista toinen saa keskimääräistä työeläkettä ja toinen saa kansaneläkettä sekä takuueläkettä. Pariskunta asuu velattomassa omistusasunnossa.

Perhekohtaisten nimellisten nettotulojen muutokset 2011 ja 2012.



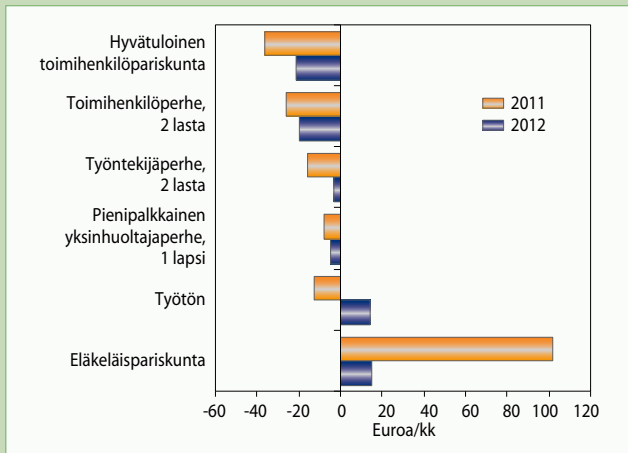
Lähde: Tilastokeskus, PT.

Perhekohtaiset inflaatiovauhdit 2011 ja 2012.



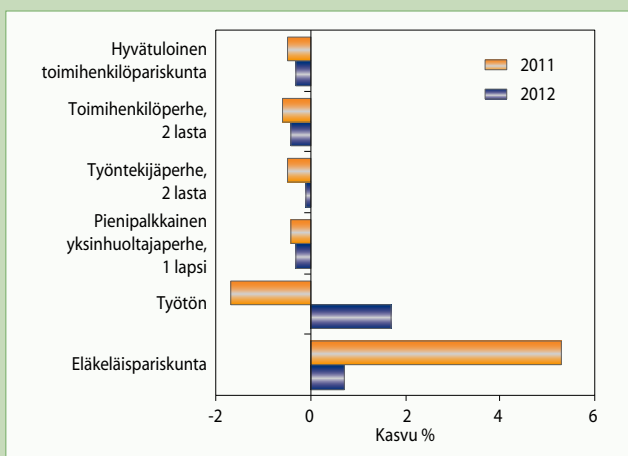
Lähde: Tilastokeskus, PT.

**Perhekohtaisten reaalitulojen euromääräiset muutokset 2011 ja 2012.**



Lähde: Tilastokeskus, PT.

**Perhekohtaisten reaalitulojen suhteelliset muutokset 2011 ja 2012.**



Lähde: Tilastokeskus, PT.

**Perheiden nimellistulojen kehitys**

Malliperhelaskelmien mukaan kaikkien perheiden nimellistulot kasvavat vuosina 2011 ja 2012. Kaksilapsisen toimihenkilöperheen nettotulojen kasvun hidastuminen vuonna 2012 johtuu asuntolainojen korkojen verovähennysoikeuden osittaisesta poistumisesta sekä kunnallisveroprosentin oletetusta noususta. Laskelman oletuksena on, että korkojen verovähennyksistä syntyvä alijäämahyvyys lasketaan edelleen vanhan pääomatuloveroprosentin (28 %) mukaan. Näin laskettuna perhe menettää net-

totuloistaan asuntolainojen korkojen verovähennysoikeuden supistumisen takia noin 14 euroa kuukaudessa.

Yksinasuvan työttömän nimellistulot nousevat perusturvan 100 euron korotuksesta huolimatta vuonna 2012 vain 34 euroa. Työttömän asumistuki pysyy samana asumistuen omavastuurajojen nostosta johtuen, mutta toimeentulotuki putoaa noin 50 euroa. Huomioitava on kuitenkin se, että ilman kuuden prosentin korotusta työttömän toimeentulotuki olisi pudonnut yhteensä 75 euroa ja jättänyt hänen nettotulonsa miltei ennalleen. Esimerkkiperheiden ulkopuolelta mainittakoon, että pienituloisen palkansaajan kanssa asuvan työttömän, joka ei saa asumistukea eikä toimeentulotukea, nimellistulot kasvaisivat vuonna 2012 noin 80 euroa johtuen perusturvan korotuksesta.

Eläkeläispariskunnan kohdalla vuoden 2011 nimellistulojen huomattava 188 euron kasvu selittyy takuueläkkeen voimaantulolla. Kansaneläkkeen ja takuueläkkeen korotukset pitävät eläkeläispariskunnan nimellistulot selvässä 60–70 euron kasvussa myös vuonna 2012.

Muiden esimerkkiperheiden nimellistulojen kasvu pysyy vuonna 2012 lähellä edellisvuoden tasoa. Valtion työtuloerotuksen helpotuksesta hyötyvät kaikki työtuloa saavat perheet, mutta täyden hyödyn saavat ainoastaan kaksilapsinen työntekijäperhe ja yksinhuoltajaperhe, joiden kohdalla verohelpotus näkyy noin 9 euroa korkeampina kuukausittaisina nettotuloina jokaista perheessä olevaa työntekijää kohden.

**Perhekohtaiset inflaatiot**

Vuonna 2012 perhekohtaiset inflaatiot hidastuvat selvästi vuoteen 2011 nähden, mikä on seurausta yleisen hintatason nousun hidastumisesta. Eläkeläispariskunnan kokema korkea inflaatio vuonna 2011 johtuu pääasiallisesti asumis- ja energiakustannusten yli kuuden prosentin noususta. Vuonna 2012 kaikkien perheiden inflaatiot asettuvat 2,5 prosentin tuntumaan.

Kahden lapsen toimihenkilöperheen ja yksinasuvan työttömän inflaatiot jäisivät vuonna 2012 vielä hieman esitettyä matalammiksi ilman hyödykeverojen kiristämisiä. Kahden lapsen toimihenkilöperheen kulutuskorissa liikenteellä ja autoilulla on huomattava osa, kun taas työttömän kulutuskorissa elintarvikkeilla, tupakalla ja alkoholilla on muihin perheisiin nähden suhteellisesti suurempi osuus.

**Perhekohtaisten reaalitulojen muutokset**

Vertaamalla kunkin vuoden inflaatiosta puhdistettuja nimellistuloja eli reaalituloja edellisen vuoden nimellistuloihin saadaan las-

kettua perhekohtaisten reaalityulojen euromääräiset muutokset. Kuviosta nähdään, miten reaalityulot laskevat suurimmalla osalla perheistä molempina vuosina, joskin vuonna 2012 reaalityulojen lasku hidastuu selvästi inflaation hidastumisen myötä.

Sekä eläkeläisperheen että yksinasuvan työttömän ostovoima paranee vuonna 2012. Huomattava on kuitenkin se, että työttömän ostovoima paranee arviolta saman määrän, minkä se on edellisvuonna heikentynyt. Jo aiemmin mainittu takuueläkkeen voimaantulo näkyy eläkeläispariskunnalla selvästi myös reaaliensioiden muutoksessa. Tärkein eläkeläispariskunnan reaalityulojen kasvuun vaikuttava tekijä vuonna 2012 on kansaneläkkeen ja takuueläkkeen korotus.

Suhteellisesti mitattuna muiden perheiden menetykset reaaliensioissa vuonna 2012 ovat alle puolen prosentin tasolla lukuun ottamatta työtöntä, jolle 14 euron rahamääräinen nousu tarkoittaa 1,7 prosentin muutosta reaaliensioissa. ■

#### Liitetaulukko 1. Esimerkkiperhelaskelmien oletukset.

	2011	2012
<b>Hallitusohjelman mukaiset luvut tulonsiirroissa ja verotuksessa</b>		
Työttömyysturvan peruspäiväraha ja työmarkkinatuki (€/kk)	553	653
Asumistuen omavastuun alaraja (€/kk)	556	666
Toimeentulotuen perusosa (€/kk)	419	444
Kunnallisverotuksen perusvähennyksen enimmäismäärä (€/kk)	2 250	2 750
Työtulovähennyksen enimmäismäärä (€/v)	740	850
Asuntolainojen koroista vähennettävissä	100 %	85 %
Valtion tuloverotuksen alarajojen korotus	2,65 %	2,50 %
<b>Sosiaali- ja terveysministeriön esittämät luvut</b>		
Sairaanhoitomaksu (palkansaajat ja yrittäjät)	1,36 %	1,37 %
Päivärahamaksu (palkansaajat)	0,82 %	0,83 %
Työttömyysvakuutus	0,60 %	0,60 %
Työeläkevakuutus (alle 53-vuotiaat)	4,80 %	5,20 %
Työeläkevakuutus (53 vuotta täyttäneet)	6,10 %	6,60 %
PT:n ennustamat luvut		
Ansiasaindeksin kasvu	2,7 %	3,1 %
Vuokraindexin kasvu	2,6 %	2,6 %
Kuntien veroprosentin kasvu	0,2 %	0,2 %
Työeläkeindexin kasvu	1,4 %	3,6 %
Uusien asuntolainojen keskiporkko	2,5 %	2,6 %
<b>Lisäksi</b>		
Otetaan huomioon muutokset energia-, liikenne- ja valmisteveroissa		

Lähde: Sosiaali- ja terveysministeriö, Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

#### Liitetaulukko 2. Hyvätuloisen toimihenkilöpariskunnan tulojen kehitys.

	2009	2010	2011	2012
Bruttotulot (€/kk)	10 900	11 180	11 479	11 834
Saadut tulonsiirrot (€/kk)	0	0	0	0
Verot (€/kk)	4 022	4 151	4 265	4 452
Nettotulot (€/kk)	6 878	7 029	7 214	7 382
Verojen osuus bruttotuloista (%)	36,9	37,1	37,2	37,6

#### Liitetaulukko 3. Toimihenkilöperheen (2 lasta) tulojen kehitys.

	2009	2010	2011	2012
Bruttotulot (€/kk)	5 900	6 077	6 240	6 433
Saadut tulonsiirrot (€/kk)	211	211	211	211
Verot (€/kk)	1 559	1 639	1 669	1 762
Nettotulot (€/kk)	4 551	4 648	4 782	4 882
Verojen osuus bruttotuloista (%)	26,4	27,0	26,7	27,4

#### Liitetaulukko 4. Työntekijäperheen (2 lasta) tulojen kehitys.

	2009	2010	2011	2012
Bruttotulot (€/kk)	4 000	4 091	4 200	4 330
Saadut tulonsiirrot (€/kk)	211	211	211	211
Verot (€/kk)	842	864	885	927
Nettotulot (€/kk)	3 368	3 437	3 526	3 614
Verojen osuus bruttotuloista (%)	21,1	21,1	21,1	21,4

#### Liitetaulukko 5. Pienipalkkaisen yksinhuoltajaperheen (1 lapsi) tulojen kehitys.

	2009	2010	2011	2012
Bruttotulot (€/kk)	1 750	1 795	1 843	1 900
Saadut tulonsiirrot (€/kk)	283	286	290	290
Verot (€/kk)	338	350	358	375
Nettotulot (€/kk)	1 695	1 731	1 775	1 815
Verojen osuus bruttotuloista (%)	19,3	19,5	19,4	19,7

#### Liitetaulukko 6. Yksinasuvan tulojen kehitys.

	2009	2010	2011	2012
Bruttotulot (€/kk)	551	551	553	653
Saadut tulonsiirrot (€/kk)	348	352	362	312
Verot (€/kk)	103	91	90	106
Nettotulot (€/kk)	797	812	826	859
Verojen osuus bruttotuloista (%)	18,7	16,5	16,3	16,2

#### Liitetaulukko 7. Eläkeläispariskunnan tulojen kehitys.

	2009	2010	2011	2012
Bruttotulot (€/kk)	2 318	2 323	2 517	2 583
Saadut tulonsiirrot (€/kk)	0	0	0	0
Verot (€/kk)	363	363	368	395
Nettotulot (€/kk)	1 956	1 960	2 149	2 188
Verojen osuus bruttotuloista (%)	15,6	15,6	14,6	15,3

Lähde liitetaulukoihin 2–7: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.